

ÚJ JOGI ALAPOKON

Az új Alaptörvény újraszabályozta az adatvédelem, az információszabadság jogi alapjait is. Az idén még hatályos Alkotmányban külön paragrafusok szabályozták az információs önrendelkezési jog két pillérét, az adatvédelmet és a közérdekű adatok nyilvánosságát. A hasonló tárgyú alapjogoktól (jóhírnév, magánlakás védelme, szólás- és véleményszabadság) szerkezetiileg távolabb, egymáshoz közel, azonos cikk alá került a két információs alapjog. Érvényesülésüket sarkalatos törvénnyel létrehozott, független hatóság ellenőrzi majd a jövőben. Az új rendelkezés szűk értelmezése mellett csak a hatóság létrehozása a sarkalatos törvény tárgykörébe utalt terület, így az adatvédelem tárgyi szabályrendszere akár könnyebben is módosítható lesz a jövőben.

Az ombudsmanra épülő rendszer hatósággal történő felváltása az adatvédelem hétköznapijainkban betöltött szerepét jelentősen megnövelheti. Hasonlóvá válhat például a munkavédelemhez, melyet szintén országos hatáskörrel bíró hivatal felügyel. A hatósági kötelezés, ellenőrzés jóval erősebb állami felügyeletet eredményez. Az ombudsman gyakorlata döntően állásfoglalásokra épül. Ezek a nyilvánosság erejével hatnak, de „puha” eszközök. Állami kényszerrel is érvényesíthető döntést nem tartalmaznak, jogorvoslat nincs ellenük. A hatósági szerep várhatóan egységesebb adatkezelési gyakorlatot, eredményez, amelyben a végső álláspont kialakítása előtt az adatkezelők is megmérgethetik érveiket.

TECHNIKAI FEJLŐDÉS – ADATVÉDELMI STABILITÁS

Az internet úgy vált milliók életének mindennapi részévé, hogy közben az adatvédelmi szabályok a hetvenes évek nagygyépes adatkezeléseinek szabályrendszeréből nőttek ki. A gyakorlatban naponta egymásnak feszül a jog és a technika. Egyszerű lenne azt mondani, dobjuk ki a poros adatvédelmi elveket, engedjük szabadon a mérnökök teremtő fantáziáját. Csak-hogy gyakran az adatvédelmi alapelvek védik fogyasztó magánéletünket. Számos technika szorítja egyre kisebbre Robinson szigetét, holott az emberekben él a vágy arra, hogy békén hagyják őket. A totális ellenőrzés akkor is átlépi az ellenőrzöttetek ingerküszöbét, ha nincs takarogni valójuk.

Figyelemre méltó adatvédelmi aggályt vet fel a profilképzés is. Az anonim – beazonosított személyhez nem köthető – profil ugyanúgy a manipulálás előszobája lehet, mint a személyhez kötődő adatokkal való visszaélés.

A technikai eszközök fejlődő naplózó kapacitása, a naplók összekapcsolása és kiértékelése is veszélyeztetheti a magánéletet. Sérül a tájékozódás szabadsága akkor, ha nyoma marad

Adatvédelem és megújulás

Az adatvédelem Európa szerte kamaszkorba lép, sőt idén ünnepelhetjük az első adatvédelmi tárgyú nemzetközi jogi dokumentum létrejöttének 30 éves évfordulóját. A hazai jogfejlődés is az adatvédelem újra kodifikálásának ígéretét hordozza. Az Európai Unió nem csupán ünnepel, hanem az adatvédelem közösségi jogának korszerűsítésén dolgozik. Érdemes tehát áttekinteni, mely területeken vált kényelmetlenné az adatvédelem útjain kitaposott cipő.

akár egy webes folyóirat megtekintésének is. Lehet, hogy ez a hatás a Gutenberg galaxis reneszánszát eredményezi majd?

Az adatvédelem más fontos jogokkal is ütközhet. Elsősorban a blogok bejegyzései során kell egyensúlyozni a véleménynyilvánítás szabadsága és az adatvédelem között. A levéltitok határait feszegeti a céges e-mail-ek vizsgálata. A kutatás szabadságát csorbítaná, ha a kutatót arra köteleznék a jog, határozza meg, ki férthozzá kutatási eredményeihez. Bizonnyal az is nehéz eldönteni, mikor anonim egy adat. Az nem elegendő, hogy az adatkezelő jelenlegi technikai felkészültsége mellett nem tudja megszemélyesíteni adatait. Egy képrögzítő rendszerhez utólag is illeszthető arcfelismerő rendszer, és a felvételek jelentősége máris megnő.

AZ ELMÉLET ÉS A GYAKORLAT EGYMÁSRA HATÁSA

A felhő infrastruktúra igénybe vétele az adatfeldolgozók felelősségére irányítja a figyelmet. Az adatkezelők csak azt tudják, adatállományát a felhőben helyezte el, de azt, hogy például a fizikai adattárolás mely földrészen zajlik, az esetek többségében nem ismeri.

A célhoz kötöttség elvét a gyakorlati tapasztalatok az arányosság elvével gazdagították. Tréfás példával élve, a belépőkártyákon az arckép alkalmazása elterjedt, az egészalakos, fűrdőruhás képek viszont már sértenék az arányosság kérdését. Fontos gyakorlatban kiérlelt irányelv az is, hogy az érintettek hozzájárulása nem lazítja a célhoz kötöttség elvének szigorát. Sajnos tapasztalható, hogy az adatanyagok átgondolatlan hozzájárulást adnak, majd sérelmezik azt, ami történt adataikkal. Elegendő talán a közönségi oldalakon közzétett információk árnyékos oldalára utalni.

A különleges adatok körének bővítése is indokolt. Az azonosító (például bankkártya) adatok, biológiai, biometrikai adatok legalább annyira érzékenyek, mint a büntetett előélet adatai.

Az adatbiztonság iránti fokozott igény hívja életre az adatkezelés feletti érintetti ellenőrzés erősítését. Ezzel szoros összefüggésben az adatvédelem területén is előtérbe kerül a kockázat-arányos védelem és az incidens nyilvánosság iránti igény.

Az is világossá vált, hogy az elemi adatok védelme kevés. A jogi védőernyőt ki kell terjeszteni

a kísérő technikai, forgalmi, helymeghatározó adatokra is.

A JOGFEJLŐDÉS VÁRHATÓ IRÁNYAI

A felvillantott folyamatok eléggé markánsan kijelölik az adatvédelmi jog fejlődésének irányát. A problémakörök európai és hazai felmérésének eredményeként olyan csomópontok körvonalazódnak, melyekre a jogalkotónak figyelemmel kell lenni. A teljesség igénye nélkül néhány mérőföldkő kiemelésre érdemes.

A „felejtés joga” azt jelenti, hogy biztosított legyen a valós adattörlés. Az adattárolás nem képes az adattörlés teljes körű kiváltására. Ameddig az adatok fizikailag rendelkezésre állnak, felhasználásuk, kiszivárgásuk fenyegetést jelent az adatalanyra.

Az adatok sorsának ellenőrzése úgy erősíthető, ha tényleges kontroll biztosított a személyes adatok gyűjtése, útja, felhasználási módja felett.

Az átláthatóság elve teljesül, ha: az adat életútjának követhetősége megvalósul az adat teljes életciklusában, különösen az adatátadások során.

Adatvédelmi szempontoknak alapértelmezésben kell érvényesülniük. Egyrészt már a rendszer tervezése térjen ki az adatvédelmi szempontokra, másrészt az Opt-in módszert kell erősíteni. Ez utóbbi azt is jelenti, hogy ne utólag kelljen „lekatintgatni” olyan rendszer beállításokat, melyek sérthetik az érintettek érdekeit, jogait.

Helyfüggetlen adatvédelemben kell gondolkodni. „Rómában viselkedj rómaiként” – tartja a régi mondás. Ha valaki az Európai Unió területén szolgáltat, kezel adatot, elvárható, hogy a honos adatvédelmi követelményeket teljesítse. Az elv világos: egy szerver külföldre költöztetésével ne lehessen kibújni a joghatóság alól. Az most még nehezen belátható, hogy a nemzetközi magánjog nyújt-e majd hathatós támogatást a külföldről, unión kívülről szolgáltatások túlkapásaival szemben.

Végül, de nem utolsó sorban az állami, szolgáltatói adatfelhasználást is korlátok közé kell szorítani. A túlzott, készletező adatigény által előálló fenyegetettség úgy tűnik, másként nem ellenőrizhető.

Dr. Dósa Imre

adatvédelmi, biztonsági szakértő

A tranzakciós sorozatokat nem a véletlen irányítja, az nem véletlenszerűen jön létre. Az énéllapotok a felelősök a létrejöttükért, és a sorozat kialakulásáért. Általában a szülői-én, vagy a felnőtt-én határozza meg a sorozatot, felel annak végbemeneteléért. A gyermeki-én, csak bensőséges, intim viszonyban kerül elő.

ELJÁRÁS ÉS RITUÁLÉ

A társas tevékenység legegyszerűbb formái az eljárás, és a rituálé.

Az eljárások, és a rituálék lehetnek helyi jellegűek, és akár globálisak is. Mindkét társas tevékenységet meg kell tanulnunk, és meg is tanuljuk, mert mindennapi életünk részesei, alakítói.

■ Az **eljárás**, egyszerű társas tranzakció, mely a mindennapi valóság kezelésére irányul. Az eljárások főként az élet szakterületein fordulnak elő. A terapeutára, mikor a munkáját végzi. Addig, míg a felnőtt-én folytatja a beszélgetést, addig egy eljárás megy végbe, akár csak a műtőben egy műtét folyamán, mikor az orvos szikét, tampont, vagy törlést kér.

Az eljárások folyamán a hatékonyságot kell vizsgálnunk. Mindaddig, míg a felnőtt-én irányít, dolgozik, tiszta, és hatékony eljárásról beszélünk. Abban az esetben, ha a szülői-én, vagy a gyermeki-én veszi át a szerepet a hatékonyság csökken, az eljárás szennyeződik. Példaként hozható, ha a terapeuta a szülői-ént vonja be, és ezáltal az érzelmei kerülnek előtérbe a racionális érvekkel szemben.

■ A **rituálék**, külső társadalmi erők által létrejött tranzakciók, felszínes, sztereotíp sorozata. Lehetnek fesztelenek, mint egy baráti búcsúzás, vagy egy ismerőssel való találkozás, de lehetnek szigorú szabályai is, mint például egy egyházi előírt rítuálék.

■ Nézzünk példának egy egyszerű találkozást:

A: Helló (Jó reggelt!)

B: Helló (Jó reggelt!)

A: Jó nagy kánikula lett, ugye? (Hogy vagy?)

B: Az biztos, de azt hallottam, még eshet is. (Jól. És Veled minden rendben?)

Eric Berne – Emberi játszmák (játzmaelmélet, játszmák mai világunkban)

HARMADIK RÉSZ: ELJÁRÁSOK, RITUÁLÉK

Mint arról már korábban írtam a kommunikáció alapegysége a tranzakció. Inger és válaszreakció. Az esetek nagy részében a tranzakció egy folyamat, pontosabban a tranzakciók sorozatban zajlanak le.

A: Igen, még az is lehet. (Jól vagyok.)

B: Majd beszélünk.

A: Szia.

B: Szia.

Nyilvánvaló, hogy a beszélgetés lényege nem az információs cseré volt az időjárásról.

Mind a két személynek hosszú percekbe telne, míg elmondanák, hogy hogyan vannak, mit éreznek, mi a gondjuk. Nyilvánvaló, hogy egyik fél sem szán ennyi időt a másira, tekintettel arra, hogy a kapcsolatuk csak felszínes. A tranzakciók lényege a simogatás volt, melyet mind a ketten igényeltek. Mind a két fél tisztában van azzal, hogy a találkozásakor mekkora mennyiségű simogatást fog kapni, és mennyit fog adni. Természetesen nem mindig pont ez a párbeszéd zajlik le, de a simogatások száma lényegében állandó.

Abban az esetben, ha A és B csak Helló, Helló viszonyban lennének, és A egy hét szabadság után jönne vissza dolgozni, joggal várná el, hogy az elmaradt simogatásokat megkapja.

Abban az esetben, ha a találkozásakor B csak azt mondaná, hogy helló, és továbbállna, A joggal érezné magát megsértve, ezért az esetek nagy részében az alábbi párbeszéd, rituálé jön létre.

A: Helló.

B: Helló, rég láttalak. (Szabadságon voltál?)

A: Mert nem dolgoztam. (Szabadságon voltam.)

B: Kipihentnek tűnsz. (Milyen volt a szabadság?)

A: Igen, az unokázás feldobott. (A csatláddal pihentem.)

B: Majd beszélünk, mennem kell. (Örülök, hogy jó volt a szabó.)

A: Helló.

B: Helló

Természetesen ez az eset fordítva is elképzelhető, az alábbiak szerint. (A nem volt szabadságon.)

A: Helló.

B: Helló, hogy vagy?

A: (meglepődve) Köszönöm jól, és Te?

B: Köszönöm, én is jól vagyok, örülök a szép időnek.

A: Igen? (Mit akar tőlem?) De még eshet is.

B: Talán nem. Sajnos mennem kell.

A: Helló.

B: Helló.

Amint azt a példából láthatjuk, a rituáléknek, és az eljárásoknak is megvannak a szabályai, közös bennük, hogy felületek, és lényegében megjósolható a következő tranzakció.

Abban az esetben, ha eltérünk a megszokott rituálétól, vagy nem adjuk meg az igényelt simogatást, a másik félben sértődöttséget, bánatot, gyanakvást kelthetünk.

Az eljárásokat mindig a felnőtt-én, míg a rituálékat a szülői-én vezérli.

Mindig adjuk meg az elvárt, megszokott simogatásokat, hiszen cserébe mi is kapunk, ami természetes módon jó érzéssel tölt el.

Asztalos Tibor

kommunikációs szaktanácsadó